

ŽYDĖ SIUŽETAS

I VEIKSMAS. Konstanco taryba, Vokietija. Rudžieras, Konstanco vyriausiasis teisėjas, praneša, kad mieste posėdžiavusi popiežiaus taryba katalikų imperatoriaus Sigizmundo ir jo žento princo Leopoldo pergalės prieš husitus proga nusprendė paskelbti šventę.

Nepaisydamas katalikų šventės, žydas juvelyras Eleazaras savo namuose nenutraukia darbų. Eleazaras drauge su duktą Rachele apklausiamas, kodėl taip nepagarbiai elgiasi. Jis neslepia, kad nesilaiko papročių bažnyčios, kuri prieš daugelį metų ištrėmė ir nuteisė myriop du jo sūnus. Vyriausiasis teisėjas Rudžieras grasina jam mirties bausme – esą po teismo nuosprendžio ji pajavairintų iškilmes.

Ateina tarybos pirmininkas kardinolas de Bronji. Jis sulauko įsismarkavusią minią, reikalaujančią Eleazarui ir Rachelei mirties. Kardinolas sako, kad Dievo malonės turi būti vienodai taikomos ir katalikams, ir žydams. Rachelė teigia pavargusi nuo neapykantos krikščionims ir norėtų jos atsikratyti, jeigu krikščionys būtų bent kiek taikesni. Tuo tarpu Eleazaras linkėtų jiems pragaišties, net jei jie paliktų žydus ramybėje. Rudžieras pareiškia, kad žydai visuomet bus krikščionių priešai.

Pasivadinęs žydišku Samuelio vardu, princas Leopoldas, Austrijos imperatoriaus dukters Eudoksijos vyras, slapta susitikinėja su Rachele. Nenujausdama klastos, per vieną iš pasimatymų Rachelė pakviečia jį ateiti į Eleazaro namus švęsti Paschos.

Aplink šventinis šurmulys, dainuojamos užstalės dainos, kiekvienas veržiasi pamatyti iškilmingą procesiją. Tarp jų – Eleazaras ir Rachelė. Jie vėl užsitraukia minios pyktį, išdrįsę prisitarti prie katedros durų. Rudžieras vėl juos suima. Tačiau šikart juos išlaisvina Leopoldas, davęs slaptus nurodymus imperatoriaus lankininkų seržantui Albertui. Rachelė nesupranta, kodėl pareigūnas pakluso jos mylimojo nurodymams, ją apima dvejonės ir būgštavimai. Tuo tarpu šventė tęsiasi. Imperatorius ir kardinolas de Bronji krikštija jauniausią Eudoksijos ir Leopoldo kūdikį.

II VEIKSMAS. Eleazaro namuose švenčiama Pascha – žydų Velykos. Samueliu apsimetęs Leopoldas sėdi tarp svečių. Skambant maldoms, Eleazaras dalija neraugintą duoną. Užuoat suvalgęs, Leopoldas savo gabalėlį sugniaužia delne. Tai pastebėjusi, Rachelė nori dėl tokio elgesio su juo pasikalbėti.

Staiga kažkas pasibeldžia į duris. Žydų valgių pilnas stalas akimirksniu nukraustomas. Įeina princesė Eudoksija, norėdama užsakyti savo vyrui Leopoldui papuošalą. Leopoldas priverstas slėptis. Jai išėjus, Rachelė nusprendžia pasiaiškinti su savo mylimuoju.

Leopoldas prisipažįsta, kad yra krikščionis, tačiau nutyli kartu esąs princas Leopoldas – princesės Eudoksijos vyras. Rachelė pasibaisėja, bet leidžiasi įkalbama pabėgti kartu su juo, nes bijo, kad paaiškės jos meilės ryšys su krikščionimi. Juodu užklumpa Eleazaras. Jis linkęs leisti jaunuoliams sprukti, tačiau kai sužino, kad Leopoldas yra krikščionis, įtūžta ir grasina jam mirtimi. Tik Rachelės meilė ir neviltis priverčia jį atleisti Leopoldui. Jis nori, kad jaunuolis vestų Rachelę. Leopoldas atsisako – žydaitės ir krikščionio vedybos neįmanomos. Eleazaras prisiekia jam atkeršyti.

III VEIKSMAS. Princesė Eudoksija rūmuose su vaikais laukia iškilmingos puotos Leopoldo garbei. Šventei prasidėjus, choras liaupsina Leopoldo žygdarbius. Pasirodo Eleazaras ir Rachelė – jie atnešė Eudoksijos užsakytą papuošalą.

Leopoldas atsiklaupia priešais princesę, kai ši imperatoriaus vardu rengiasi užkabinti jam aukso grandinę. Įsiveržia Rachelė ir išplėšia grandinę Eudoksijai iš rankų. Ji atpažįsta savo mylimąjį Samuelį – princą Leopoldą – ir viešai jį apkaltina su ja, žyde, turėjus meilės ryšį. Tai nusikaltimas, vertas mirties nuosprendžio.

Pripažindamas savo kaltę, Leopoldas to nepaneigia ir nesiteisina. Kardinolas Bronji visus tris – Eleazarą, Rachelę ir Leopoldą – prakeikęs įmeta į kalėjimą.

IV VEIKSMAS. Kalėjime Rachelę aplanko princesė Eudoksija. Ji prašo atsiimti savo kaltinimus Leopoldui, kad išgelbėtų jį nuo žūties. Eudoksijos spaudžiama, Rachelė sutinka, taip dovanodama krikščioniui gyvybę.

Išėjus Eudoksijai, kardinolas de Bronji siūlo Rachelei vienintelį išsigelbėjimą: Eleazaras turėtų atsisakyti žydų tikėjimo ir apsikrikštyti. Eleazaras griežtai atmeta šį pasiūlymą: jis verčiau mirs, nei leisis krikštijamas jėga. Atsikeršydamas jis papasakoja, kad per Romos gaisrą, kai kardinolas prarado žmoną ir dukrą, dukra vis dėlto nežuvo. Mergaitė išaugo žydo šeimoje. Tačiau jo vardo Eleazaras nepasakysias už jokių pinigų. Eleazarą apninka abejonės, ar turįs teisę pražudyti Rachelę, bet išgirdęs aikštėje antisemitinius minios riksmus ryžtasi – Rachelė mirs su juo.

V VEIKSMAS. Eleazaras ir Rachelė laukia mirties bausmės. Eleazaras pasipiktina išgirdęs, kad Leopoldui mirties bausmė dovanota. Rachelei atsiėmus kaltinimus, buvo apsiribota Leopoldo ištrėmimu. Eleazaras klausia Rachelės, ar ji norėtų būti išgelbėta atsižadėdama savo tikėjimo ir tapdama krikščione. Rachelė išdidžiai atsisako.

Kardinolas de Bronji bando įkalbėti Eleazarą papasakoti apie savo dingusios dukters likimą. Rachelę nužudžius, Eleazaras atskleidžia savo kerštingąją paslaptį: ji buvusi ne žydaitė; tikrasis Rachelės tėvas – kardinolas de Bronji. Abiem pasmerktiesiems įvykdžius mirties bausmę, krikščionių choras dainuoja: „Taip, tai įvyko, ir žydams mes atkeršijome!“

SYNOPSIS

ACT 1. Council of Constance, Germany. Ruggiero, the provost of the city of Constance, announces that the Pope's Council, at present in session at Constance, has decreed festivities in honour of the victory of the catholic Emperor Sigismund and his son-in-law Prince Leopold over the husits.

At the house of Eléazar, the Jewish jeweller, work continues despite the festivities. Eléazar and his daughter Rachel are questioned why this should be so. Eléazar confesses that he does not feel bound by the customs of a church which had his two blameless sons killed years ago. The mayor, Ruggiero, threatens him with death, which, carried out after the court's judgement, would give the festivities an added attraction.

Cardinal de Brogni, the leader of the council, appears. He stops the people eager to kill Eléazar and Rachel.

De Brogni expresses the opinion that the grace of God should also be accorded to Jews. Rachel says she does not want to hate the Christians any more, if they promise peace on their part. Whereas Eléazar wants the ruin of Christians, even these promise to leave the Jews in peace, and Ruggiero states that Jews will forever be the Christian's enemy.

Under the Jewish name of Samuel, Prince Léopold, the husband of Emperor's daughter, Princess Eudoxie, is Rachel's secret lover. He calls on her, and she invites him to Passah meal in the evening. Rachel doesn't know anything about Léopold's real life.

Festive rejoicing accompanied by a choral drinking song: everybody wants to see the pageant, Eléazar and Rachel among them. Because they stand in front of the cathedral doors, Ruggiero has them taken into custody once again. Léopold intervenes, giving secret orders to Albert, an imperial officer, and the prisoners are released again immediately. Rachel is unable to explain her lover's influence on the officer; she is full of doubts and worries. The festivities continue. Eudoxie's and Léopold's youngest child is being baptised by the Emperor and Cardinal de Brogni.

ACT 2. Passah meal at Eléazar's House. Léopold under the guise of Samuel is among the guests. As the prayers are said, Eléazar distributes unleavened bread. Léopold palms his uneaten bread. Rachel sees this and wants to face him because of his behaviour.

There is knocking outside. The Jewish meal decorations are removed hurriedly. Léopold hides. Princess Eudoxie enters the house to order jewellery for her husband Léopold. After she has left again, Léopold and Rachel arrange for a clarifying talk.

Léopold confesses to being a Christian, without saying that he is married to the Emperor's daughter Eudoxie. Rachel is horrified, but because of the danger that her love for a Christian could be discovered, she allows herself to be talked into fleeing with Léopold. Eléazar faces the two of them. Despite his intent to flee, he does not see any traitor in Samuel (Léopold) and is willing to let him go unmolested. But when Léopold confesses to Eléazar that he is a Christian, Eléazar becomes enraged and wants to kill him. Only Rachel's sorrow moves the jeweller to forgive Léopold. He wants Léopold to marry Rachel, but Léopold refuses the offer: marriage is impossible, because Rachel is a Jewess. Eléazar vows revenge.

ACT 3. Eudoxie, left alone with children in the palace, is waiting for the beginning of the festivities in Leopold's honour. When the festivities begin, the chorus praises his deeds. Eléazar and Rachel bring the jewels ordered by Eudoxie.

Léopold has to kneel in front of his betrothed. When Eudoxie is about to decorate him with the chain in the name of the Emperor, Rachel intervenes and tears the chain from her. She has uncovered the real identity of Samuel, who is really Léopold, accuses him of perjury publicly and of having lived with her, a Jewess, as a concubine.

Léopold, conscious of his guilt, does not dare to defend himself. De Brogni places a ban on Eléazar, Rachel and Léopold. All three are taken away as prisoners.

ACT 4. Princess Eudoxie is allowed to visit Rachel in prison. If she would retract her accusations against Léopold, she could save his life. Eudoxie presses Rachel, until she yields and, being a Jewess, saves the Christian.

Eudoxie withdraws, Cardinal de Brogni comes and offers Rachel the only means for her salvation: Eléazar should recant his Jewish beliefs and be baptised.

Eléazar rejects this proposal in a rage: he prefers to die than to be baptised by force. But before that, he will take his revenge on a Christian: once, in Rome, when de Brogni lost his family in a fire, his daughter had been saved by a Jew. But Eléazar refuses to tell the name of this Jew; it will remain his secret unto death.

Eléazar is filled with doubts as to whether he is permitted to take Rachel to death with him: when God gave him Rachel as his daughter, he had sworn to protect her. Now he himself is condemning her to death. But the anti-Jewish outcry by the populace strengthens his resolve to take her with him.

ACT 5. Eléazar and Rachel are to be executed. Eléazar is angered as he hears that Léopold need not die; due to Rachel's retraction he is only banned. Eléazar offers Rachel to be baptised, so that she might live. But she holds fast to her decision.

Cardinal de Brogni implores Eléazar to tell him of the fate of his lost daughter. At the moment when Eléazar and Rachel should be killed, Eléazar reveals his secret: Rachel is no Jewess, she is his adopted daughter, and de Brogni is her true father. Eléazar and Rachel are executed and the Christians are singing: "It is done... and we are avenged against the Jews!"